Bentsching on Treif

ברכות - טריף

Binyomin, Yitzi, and Shmulie were enjoying a delicious barbecue together. They had all already downed two burgers and were stuffed. All of a sudden, Binyomin and Yitzi heard a shriek from Shmulie.

"This hamburger meat isn't kosher!" screamed Shmulie. They had all just eaten *treif* hamburgers. They couldn't believe how they could be so careless. Disaster!

Just then, Binyomin realized that there was another issue here. The bread had become saturated with the non-kosher juice of the hamburgers and was also *treif*. "Maybe we're not supposed to bentsch on this bread," said Binyomin to his friends.

"What's the difference?" asked Yitzi. "We ate bread and we should bentsch; kosher or not. And anyways, it was an accident."

Shmulie had a great idea. He called Rabbi Goldberg to find out what to do...

Sources

[1] Gemara (Mishna) Bava Kama 94a

[2] Gemara Brachos 45a

[3] Rosh, ibid.

[4] Rambam: Hilchos Brachos 1:19

[5] Ra'avad, ibid.

[6] Kesef Mishna, ibid.

[7] Shita Mekubetzes Bava Kama 94a (Meiri)

[8] Shulchan Aruch: Orach Chaim 196:1

[9] Taz, ibid.

מאספורק. סם מקום: **כוסע כרך.** גוזל ומכרן. כוסע כמו כל כוסע בנע (משלי ו׳): **מי קאמר.** מיירי כשכתה וקתני הכי שלך לפניך והאי ליכתה לך שייך למימר אלא בדבר שכימת מקדמותו שאמר לו טלנו כמות שהוא כמוס: **מנוס פאה להפריש מן**

הקמה. דכתיב לך תכלה פאת שדך לקצור (ויקרא יט׳): **מרחו.** מחליק את הכרי ברחת ומיכוח הוי גמר מלאכה למעשר הלכך מעשר כל מעשרותיו תחלה ואחר כך נותן לו פאה כדי שלא יפסיד עני שאילו היה נותנו קודם מירוח אע״פ שעני מצוי לקט שכחה ופאה הרבה ועושה מהן כרי פטור מן המעשר שהרי הפקר הוא שלא עכשיו שנתחייב ביד בעל הבית ומתייב במעשר דהכי ממילין בפרק בתרא (דף מ׳:) לקט שכחה ופאה שעשאן בגורן הוקבעו: **אף מפריש מן העיסה.** פאה אם לא נתנה כבר ואילו לא ס״ק מן העיסה לא דקייש בשיעור והוי ממון שאין לו מוכיעים דעד השתא דיקא לאו שיעור הוא לאוכל הוא כמו שהיה: **ליכפל מגלי.** טרחו ועמלו ונתקבלו לכן: **בככחשה דהדר.** מפעמו ומחל לקדמותו: **תעזוב יתירא.** בקדושים מהיו כתיב לא תכלה פאת שדך לקצור וכשור או כשב כתיב לא תכלה פאת שדך בקוצרך תרי קראי תעזוב לאותו למה לי שמע מינה לאחוויי שיעור ללא קני הכא: **תעזוב יתירא למה לי.** הא בעלמא נמי לא קני שיעור: ס״ג **ותו לרבנן תעזוב יתירא למה לי: המפקיר והכיכים לנכר.** קודם שיעלו עניים לגורה שיזכו בהפקר אם היו קודמין: פרט גכרס ולקט נקמה: **חייב כפרט כו׳.** לתע״ג דהפקר פטור מכולם דכתיב[ט] שדך וכרמך מהני תעזוב יתירא למעוטי כי האי גוונא דלא הוי הפקר לפטור ותע״ג שפטור מן המעשר. ובכל הני כתיב תעזוב יתירא. בקדושים כתיב כרמך לא תעולל ופרט כו׳. ובמשנה תורה (כד) כתיב כי תבצור כרמך לא תעולל וכן לא תפאר אחריך דהיינו פרט. תפאר אישקוביי״ר. ופאה נמי מכלא משמע דתנא דבי ר׳ ישמעאל (חולין דף קלא.) שלא תעולל תפארתו ממנו. שכאה כתיב במשנה תורה (שם) לא תעזוב לקחתו וגו׳. ובחולין כתיב לא תפאר אחריך ואחר מר כפרק י׳ דחולין (שם) אחריך זו שכחה ולא בעי למיכתב ומכתב אחילן לגבי לימוס אלא לא תפאר אחריך ואחר דיעבד לתעניים הוא דתשכחן בתעניות: אבל במעשר לא כתיב תעזוב יתירא: **אין שמין.** בפרק לשעון (דף י׳.) גבי בעלים מטפלין בגבילה אחר שמואל דלמקון הוא דשמין אבל הגבילה לניזוק ומוסיף עליה מזיק עד שמשלים לו נזקו אבל גגב וגזלן שגטלו בהמה ומתה או כחשה אין שמין את הגבילה אלא שלשם תהא וסס ישלמו בהמה מעלין אלמא שיעור קני: **פלוגתא דתני ורבא לעיל בשמעתין: בשכחשה אלא הדר.** כגון מתה או נשברה רגלה: ממרו

ואפאה (והרים) [והפריש] ממנה חלה. משעת גלגול מתחייב בחלה אלא רבותא קמ״ל דלתע״פ שעשה כל השיעורים הללו אין אלא מגלן ת״ל משום דהיכא דאין מחילתו עיקר אין מתחייב בחלה עד לאחר שפייש נקעה הכי:

לא הפריש מן הקמה יפריש מן העומרים. מכאי לטעמי׳ דאמר נרים תמורה (ד׳ ו. ושם ד״ה אמר) כל דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד מהני ומפרש התם דטעמא דיפריש מן העומרים משום תעזוב יתירא דבלא תעזוב יתירא לא היה מיחייב דכיון דעבר על לא תכלה הוה אמינא דאפי׳ ופטור ולהכי אצטריך מכאי בשמעתין ע״כ לר׳ ישמעאל למימר שיעור במקומה עומדת אבל לרבנן דאמר התם כל דאמר רחמנא לא תעביד כי עביד לא מהני עד תעזוב יתירא מפריש מן העומרין ולא מבעי ליה תעזוב יתירא דלא למפקיר כרמו או לרבי ישמעאל אי שיעור קונה אצטריך דמפריש מן העיסה ושם תאמר לתני דאצטריך תעזוב יתירא לחייב מן העומרים מפקיר כרמו מנליה דחייב בפאה וי״ל דתרתי ס״ד וכן ס״ל דלרבנן אליבא דרבי ישמעאל אי שיעור קונה ודריש תעזוב יתירא לחייב מן העיסה אם כן המפקיר כרמו מנליה דמשמע דהרשה דרשה אחיא ככ״ע מדסייק בפרק בא סימן (נדה ד׳ נא. ושם ד״ה מין) דלמ״ד לתנן התם כל שחייב בפאה חייב במעשר היינו כל מין שחייב בפאה חייב במעשר דלי לאו הכי הרי מפקיר כרמו לחייב בפאה ופטור מן המעשר ומאי לאיש היא דלמא מתני׳ דרבי ישמעאל דמוקי תעזוב יתירא לחייב מן העיסה ולא מייתי למדרש שיתחייב בפאה אלא ודאי ליכא דפליג אהכוא תנא דמפקיר כרמו ותרתי ס״מ דקפרישים: **מרחו מעשר ונותן לו.** ואפילו למאן דאית ליה בכירה כל זמן שלא הפריש פאה ולא גרסה היה הכל שלו ומחייב הכל במעשר ושוב לא יפטר ומה תאמר תרומה נמי לתני שתורם ונותן לו ואין לומר דתרומה נלאו הכי יפריש העני וכל פאה מייתא בתרומה מדלא ל״ל מקדיש מעשר לתרומה גדולה ועוד דתנן במסכת תרומות בפ״ק (מ״ה) אין תורמין מן הלקט ומן השכחה כו׳ ונראה לפרש משום דתרומה דבר קל לתרום לא חש להזכיר ויש מפרשים דלהכי אין תורם משום דבנורן רגילין לתרום כדתנן במסכת מעשר (פ״ג) שלא פירות ממורחין בשדה מכונסין לתוכיס משום גזל מפוזרין מותרין משום גזל בין כך ובין כך מיבעי במעשר ופטורין מן התרומה לפי שאי אפשר לגורן שמעקר שלא מן כל ניטלה תרומה גדולה:

ותנן

דמאספורק בית שמאי אוסרין וב״ה מתירין מאי טעמיה דבית שמאי אמר קרא [1]גם שניהם לרבות שינוייהם ובית הלל אמר קרא הם ולא שינוייהם ובית שמאי הא כתיב הם ההוא מיבעי ליה הם ולא ולדותיהם ובית הלל תרתי שמעת מינה הם ולא שינוייהם הם ולא ולדותיהם ובית הלל נמי הכתיב גם [2]גם לב״ה קשיא רבי אליעזר בן יעקב מאי היא **דתניא [3]ר׳ אליעזר בן יעקב אומר הרי שגזל סאה של חטין טחנה לשה ואפאה [4]והפריש ממנה חלה כיצד מברך [5]אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר [6]בוצע ברך נאץ ה׳** ר׳ שמעון בן אלעזר מאי היא דתניא כלל זה אמר ר׳ שמעון בן אלעזר כל שבח שהשביח גזלן ידו על העליונה רצה נוטל שבחו רצה אומר לו הרי שלך לפניך מאי קאמר אמר רב ששת ה״ק [7]השביחה נוטל שבחו כחש אומר לו הרי שלך לפניך דשינוי במקומו עומד אי הכי אפילו השביח נמי אמרי [8]מפני תקנת השבים ר׳ ישמעאל מאי היא דתניא[9] [10]מצות פאה להפריש מן הקמה לא הפריש מן הקמה מפריש מן העומרים לא הפריש מן העומרים מפריש מן הכרי עד שלא מרחו מרחו מעשר ונותן לו משום ר׳ ישמעאל אמרו [11]אף מפריש מן העיסה ונותן לו א״ל רב פפא לאביי איכפל כל הני תנאי לאשמועינן כב״ש א״ל הכי קאמרי [12]לא נחלקו בית שמאי וב״ה בדבר זה אמר רבא ממאי דלמא עד כאן לא קאמר רבי שמעון בן יהודה התם אלא בצבע הואיל ויכול להעבירו על ידי צפון ועד כאן לא קאמרי ב״ש התם אלא לגבוה משום דאימאים ועד כאן לא קאמר ר׳ אליעזר בן יעקב התם אלא לענין ברכה משום [13]דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה ועד כאן לא קאמר ר״ש בן אלעזר התם אלא בהכחשה דהדר ועד כאן לא קאמר ר׳ ישמעאל התם אלא לענין פאה משום דכתיב [14]תעזוב יתירא וכי תימא ליגמר מיניה מתנות עניים שאני כרבעי ר׳ יונתן דבעי ר׳ יונתן מאי מעמא דר׳ שמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה או דלמא בעלמא קסבר שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא ואם תמצי לומר מעמא דר׳ ישמעאל משום דקסבר שינוי אינו קונה תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה לי ותו לרבנן תעזוב יתירא דכתב רחמנא למה לי מבעי ליה לכדתניא [15]המפקיר כרמו והשכים לבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרבי שמעון בן אלעזר ומי אמר שמואל הכי [16]והאמר שמואל אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקן בשלמא לרבא דאמר כי קאמר ר׳ שמעון בן אלעזר התם בהכחשה דהדר לא קשיא כי קאמר הלכה כרבי שמעון בן אלעזר דשינוי במקומו עומד בהכחשה דהדר וכי קאמר שמואל התם אין שמין לא לגנב ולא לגזלן אלא לנזקן בהכחשה דלא הדר אלא לאביי דאמר כי קאמר רשב״א בהכחשה דלא הדר קאמר מאי איכא למימר אביי מתני הכי אמר רב יהודה אמר שמואל

אמרו

ג) סנהדרין ו: [ע״ש], כ) שם פח. מכות טו: תמורה ו., ג) [שבת מכ. קלה. קוכס טו. יבמות כח.], ד) [נכרים מו. וש״נ], ה) לעיל כמ. נדרים מד: מוגן קלד: תמורה ו. נדה נב), ו) [דמתי פירושלמי נמס׳ מעשרות פ״ג ה״ל וכן הגיה מהרש״ל בסנהדרין פח. ד״ה מתחו], ז) ויקרא כג, ח) [דמתי פירושלמי נמס׳ מעשרות פ״ג ה״ל וכן הגיה מהרש״ל בסנהדרין פח. ד״ה מתחו],

ח א מיי׳ פ״ו מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ ג ועיין בהשגות ובמ״מ שם מ״ב מיי׳ פ״ט מהל׳ מתנות עניים הל׳ ו ומיי׳ שם ב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ גזילה ואבידה הל׳ ב ועיין בהשגות ובמ״מ שם עיין עב טוש״ע ח״מ סי׳ שסב סעי׳ ב:

י ד ה מיי׳ פ״ו מהל׳ מתנות עניים הל׳ ו ומיי׳ שם הלכה ב:

תורה אור השלם

1. לֹא תַבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְכָל נֶדֶר כִּי תוֹעֲבַת יְיָ אֱלֹהֶיךָ גַּם שְׁנֵיהֶם: דברים כג יט
2. כִּי הלל רָשָׁע עַל תַּאֲוַת נַפְשׁוֹ וּבֹצֵעַ בֵּרַךְ נִאֵץ יְיָ: תהלים י ג
3. וּבְרֻמְּךָ לֹא תְעוֹלֵל וּפֶרֶט כַּרְמְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט י
4. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב

גליון הש״ס

גמ׳ גם לב״ה קשיא. עיין לעיל דף נד ע״ב תוספות ד״ה תמור: **שם והשרים** סמנה חלה. עיין נרכות דף סב ע״ב תוס׳ ד״ה אחל טבל:

לעזי רש״י

אישקוביי״ר. לטאטא, לנקות.

מוסף רש״י

ברוצע ברך. ובוצע לשון גזילה דכתיב (משלי ו׳) כן גזלות כל בוצע בצע את נפש בעליו יקח (סנהדרין ו:). **מצות פאה להפריש מן הקמה.** דכתיב לך תכלה, אלא הגח לפניהם והם יקלכוהו (סנהדרין פח.). **מרחו.** ככר ומחייב במעשר דנגמרה מלאכתו (שם) ולמכירה (תמורה ו.). **מעשר מעלה לו.** מעשר מחלה את ככרי מכל מעשרותיו ומותן לו את המעשר, שאילו הפריחה לא היו עניים נוטלים ממנה, ולקט שכחה פאה פטורין מן המעשר (סנהדרין פח.). **והשכים בבקר ובצרו.** והכה היה אינו עלמו (נדרים מד.). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו מעשר כרם (שם) אע״ג דהפקר פטור מפאה, ומן (פאה פ״ח מ״ד) כל שהוא לוקט ומשכח חייב במעשר ובפאה, אפ״ה כי הא דהפקר חייב בכל הני, כלמדכת טעמא דכתיב ביה תעזוב יתירא (לעיל כח. וכעי״ז תמורה ו.) דכתיב במעשה תורה לא תפאר אחריך, ואחר מר לא תעול תפארתו ממנו, והיינו פאה, ודרשינן בספרי אחריך זו שכחה, וכתיב לגר ליתום ולאלמנה יהיה, וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה, הרי פאה ושכחה ועוללות, למה לי למהדר ומכתב בספרה קדושים כעולהו לעני ולגר תעזוב אותם, לרבות הפקר כי הלי נוחג, אבל הפקר גמור פטור מכולם, כדתנן ונאמר פרט להפקר (נדה נא.). **ופטור מן המעשר.** דהפקר פטור מן המעשר (שם) ללא כתיב ביה תעזוב יתירא (לעיל כח. תמורה ו.). **אין שמין לא לגנב ולא לגזלן.** פאה גנב וגזל בהמה או כלים ונפחתו אלמא, אין שמין הגבילה והשבירים לגעלים, שיחזיר גנב הפחת, אלא ישלם בהמה וכלים והשבירים שלו, אלא לנזקין. שמין, כלמדכת והמת יהיה לו (לעיל יא.).

Gemara Bava Kama 94a [1]

...As the *Braissa* teaches, "Rabbi Eleazar ben Yaakov said: If a person were to steal a measure of wheat, grind it into flour, knead it into dough, bake the dough and separate off the challah portion, how can he now go ahead and make a blessing? This is not a blessing; it's an insult! And it was about this that the verse states, *"One who steals and blesses insults G-d"* (Tehillim 10:3).

מאי עמא דכר. היכן נוהגים. וכנר נהגו לנרך בתפלה שהכל ובנפוף נוהנ נפשות רבות ותפרונן על כל מה שנרמ:

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן אכל דמאי ומעשר ראשון שנטלה תרומתו מעשר שני והקדש שנפדו והשמש שאכל כזית והכותי מזמנין עליו ואכל טבל ומעשר ראשון שלא נטלה תרומתו ומעשר שני והקדש שלא נפדו והשמש שאכל פחות מכזית והנכרי אין מזמנין עליו נשים ועבדים וקטנים אין מזמנין עליהן עד כמה מזמנין עד כזית ר' יהודה אומר עד כביצה:

גמ' מה"מ אמר רב אסי דאמר קרא גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו רבי אבהו אמר מהכא כי שם ה' אקרא הבו אלהינו אמר רב חנן בר אבא מנין לעונה אמן שלא יגביה קולו יותר מן המברך שנאמר גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדו אמר ר' שמעון בן פזי מנין שאין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר משה ידבר והאלהים יעננו בקול בקולו של משה בקול ומה תלמוד לומר בקול בקולו של משה תניא נמי הכי אין המתרגם רשאי להגביה קולו יותר מן הקורא ואם אי אפשר למתרגם להגביה קולו כנגד הקורא ימעך הקורא קולו ויקרא: אתמר שנים שאכלו כאחת פליגי רב ורבי יוחנן חד אמר אם רצו לזמן מזמנין וחד אמר אם רצו לזמן אין מזמנין תנן שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן שלשה אין שנים לא התם חובה הכא רשות תא שמע שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן ואין רשאין ליחלק שלשה אין שנים לא שאני התם דקבעו להו בחובה מעיקרא תא שמע השמש שהיה משמש על השנים הרי זה אוכל עמהם אע"פ שלא נתנו לו רשות היה משמש על השלשה הרי זה אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות שאני התם דניחא

דחקנתיה אומצא. ודוקא מיס שמין לו בהנאה כי סם לנמות מיס לנמו והנאה דמקנתיה לומנא לין זה נחשב הנאה לכל שאר מקנים שלעולם הנוף נהנה מהן ככל ענין מנרך ומפילו מנקתיה לומנא כדאמרינן לעיל (דף ו.) ותע"ג דלרפואה לחי נעי נרוכי ונ"ל עמרס פירש דלוקא לפניו לא נעי נרוכי אבל לאחריו מייב ורבינו משה פירש דלא היא דהואיל ואינו נהנה אפילו לאחריו לא נעי נרכה:

רבי טרפון אומר בורא נפשות רבות וכו'. פירוש לפניו ופוק חזי מאי עמא דכר והנה נהנו העולם לנרך לאחריו אבל לא מצינו לפרש דפליגי בלאחריו דתנא קמא סבר למנרך לפניו ולא לאחריו ורבי טרפון סבר אף לאחריו יברך בורא נפשות רבות דאם כן כי פריך לעיל מרב ספפ למנרך (ליקמ') [לפייע] ממלתיה דרבי טרפון אהוא תנא[ט]:

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה שאכלו כאחת. בירושלמי פריך הכא את אמרת אין רשאין ליחלק והכא את אמרת מייבים לומן ועתה לכאורה אין זה אמרה וכן לקמן (דף נ.) פריך תניגא מדא זימנא אמין רשאין ליחלק היינו משום דמייבים לומן ול"נ דהכי פריך הכא את אמרת לעין רשאין ליחלק למשמע מס גמרו מכילתן יפל אין רשאין ליחלק אבל למפל לנמול פעודתו ומיינין לומן מעמע למוצא עליהם ואין רשאין לגמול פעודתן זה בלא זה ומשני שמול כאן בתפלה כאן בנסוף אילימא זה בתפלה ולפיכך אין בנסוף פליגי בה תרי אמוראי אד אמר נתנו לעתם לאכול זה בנסוף ואד אמר אין נתנו לעתם בתפלה נתנו לעתם לאכול זה בנסוף ולא אלפס תופס לרך[י] רלעתון עיקר וה"פ נתנו לעתם לאכול כלומר אם אמתמילו מתחלה לאכול ניחל זה בתפלה אז ולפי מוצא מעתן זימון עליהם אבל אכל טבל[ל] אין מזמנין עליו. תימה לאמר בערכין (דף ד.) אכל מעטרפין לומן בהנים ולא ישראלים ופריך פשיטא ומאני לא לריכי לף על גב דכהן אוכל תרומה וישראל אוכל חולין אלמא לף על גב דתרומה לפוסה ליטראל אמרי שהכהן יכול לערף עם ישראל לאכול בחולין מעטרפין לומן והכא נמי היכי דאד מנייהו אכל בעבל דמין לאו לאחריס אמאי אין מזמנין עם לומר למילתא בעבל לאו אמה אילה לף אחיה לף לכהן אבל בתרומה לאחים לכהן המוכלה[כ] והוא הדין אם אכלו שלשתן בעבל דמין אין מייבים לומן כדאמרינן (נב"ק פ"ט ד"ל ד"ל) הרי שגזל סאה חטין וטחנה[מ] ואפאה ואכלה ומכרן לינו מכרך אלא מעתן היה אומר רבינו יהודה דשלשה שאכלו והאחד היה מודר הנאה מן השנים והוא אוכל משלו יכול להטעטרף עמהם לומנין דהכי דאין לאחר לאכול עמהם הס לאים לאכול עמו וכן לענין הקזהר מפת של נכרי אבל אם שלשתן מודרין הנאה זה מזה אין מעטרפין מע"פ שיכולים לשאול על נדרם דהשתא מיהא לף אתשילו: **בבולו** של משה. ול"ת היכי מייתי לאים מעשה והא לריך לאחוי למשה היה מרגם ולף היה מרים קולו יותר מהקב"ה שהיה קורא והוא מניף שהקב"ה לף היה לריך להרים קולו ממגם ופירש רב אלפס בקולו של משה מתמת משה ככל כמו היה עושה כדי להשמיע קולו לכל העם אבל הקב"ה לף היה לריך להרים קולו שהרי לף היה מדבר אלא למשה לבד ולפילו הכי היה מגביה קולו כדי שלא יהא קולו של משה המתרגם רם יותר מקולו של הקב"ה שהיה קורא: **אם** רצו לזמן אין מזמנין. פירש"י וכן לענין המוליא ושאר ברכות אין אחד מברך להוליא חבנו לגבי הא דאמר חבי נקטינן שנים שאכלו כאחת מלוה ליחלק ולברך כל אחד לעלמו אין ברכת המוליא אין ברכת המזון לשון רש"י לקמן ולף נהירה לעיל פרק כיצד מברכין (דף נט.) בעובדא דבר קפרא רשם נמן בר קפרא רשם לאחד לברך ושנים הוו אחם ועוד מי הוו שלשה אחם לף היו שם אלא פירות וכן נמי אמרינן לקמן (דף נג.) דעל האחור אחד מברך לבולן ע"כ ל"ל דבברכה לאחרונה מוליאין זה את זה שנים ככ"ע והטעם הואיל ויוצאין לאכול יחד לעתן לברך ואחד מברך להוליא חבנו אבל בברכה של סוף סעודה שאחלקין זה מזה לריך לברך כל אחד לעלמו:

ויש מפרשים דיש חלוק בין ברכת המוליא דלא הוא כי סם דלבנן ע"כ מוליאין זה את זה אבל בבהמ"ז שהיא מדאוריימא לשם הממירו[ס]:

שלשה שאכלו כאחד אין רשאין ליחלק. מפרש"י אחמי אין רשאין ליחלק האחד מפני השנים כיון דג' נמי מזמנין ליזיל הוא והא לף מיפך, ברכת זמון מיהא דילמא טעמא דאין רשאין ליחלק משום דיפטרו לבעלי מברכת הזמון וגם הוא אין לו להפקיע ממנו ברכת הזמון ור"ל דעיקר פרכתו [ס]אמיך אפיפך דקתני ד' אין רשאין ליחלק אע"ג דליכא שנים אבאן וכ' אבאן והוי כמו וכו' אבאן וכה"ג אמצא בהרבה מקומות ותימה ל"ל אחמי לף מקני מן הסיפא בהדיא ע"כ פירש רבינו יהודה[ב] דודאי פריך מרישא וה"ק לליכא למימר דמשום דיפיד קאמר דל"כ ל"ל למימר אין היפיד דשאי ליחלק ג"ש אין אחד מהם דשאי ליחלק אבל מדקתני אין רשאין ליחלק משמע מכלהו פקא זמון אם נתחלק אחד מהם והם

מי עמא דכר. היכן נוהגים. וכנר נהגו לנרך בתפלה שהכל ובנפוף נוהנ נפשות רבות ותפרונן על כל מה שנרמ:

הדרן עלך כיצד מברכין

שלשה שאכלו וכו' לומן. להזדמן יפל לנרוף ברכה בלשון רבים כגון נברך: **שנטלה תרומתו.** קס"ד (ג) תרומת מעשר שלו שעל הלוי להפרישו: **מעשר שני שנפדה.** להתירו בתפילה מוך לירושלים ואת פדיונו יעלה לירושלים ויאכל: **והשמש.** שהשמש בשעודה ואכל עמהם כיון כדי להצטרף עמהם לזמון. וכ"ל הני מלטרין לשמעינן מע"ג דדמו למיפור אין כאן ברכה בעבירה כדמפרש ואזיל בגמרא[ו]: **עד כמה מזמנין.** כמה יפלו עמהם ויתחייב עמהם בזימון ונפקא מינה להוליאם ידי חובתן אם יתנו לו הכום לנרך: **גמ' מה"מ.** דשלשה רומים לנרכת לירוף: **גדלו לה' אתי.** הרי שלשה. וכן מקרא הבו גודל היחיד אומר לשנים: **אין רשאין ליחלק.** ולנרך כל אחד לעלמו דמפקעי לה לתורת זמון: **שלשה אין שנים לף.** ס"ס דמדקתני אין רשאין ליחלק שמע מינה דשלשה מזמנין שנים אין מזמנין ואפילו לנו דאי אמרת שנים אין מזמנין אם נתנו לו מזמנין אמאי אין רשאין ליחלק הוא ולף אמרת שנים אין מזמנין לנו אם נתנו לו רשות לזמן. ולפי שנים מזמנין אמאי ניחא להו נללו לידיה נמי אי נתנו מזמנין: דניחא

ורבי יוחנן חד אמר אם רצו לזמן מזמנין וחד אמר אם רצו לזמן אין מזמנין תנן שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן שלשה אין שנים לא התם חובה הכא רשות תא שמע[ל] שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן ואין רשאין ליחלק שלשה אין שנים לא שאני התם דקבעו להו בחובה מעיקרא תא שמע[מ] השמש שהיה משמש על השנים הרי זה אוכל עמהם אע"פ שלא נתנו לו רשות היה משמש על השלשה הרי זה אינו אוכל עמהם אלא אם כן נתנו לו רשות שאני התם דניחא

ודאי אם סס גמרו סעודתם יפל מייבים לומן אבל רשאין לגמור זה בלף זה ולנרך: **אבל** טבל[ל] אין מזמנין עליו. תימה לאמר בערכין (דף ד.) אכל מעטרפין לומן בהנים ולא ישראלים ופריך פשיטא ומאני לא לריכי לף על גב דכהן אוכל תרומה וישראל אוכל חולין אלמא לף על גב דתרומה לפוסה ליטראל אמרי שהכהן יכול לערף עם ישראל לאכול בחולין מעטרפין לומן והכא נמי היכי דאד מנייהו אכל בעבל דמין לאו לאחריס אמאי אין מזמנין עם לומר למילתא בעבל לאו אמה אילה לף אחיה לף לכהן אבל בתרומה לאחים לכהן המוכלה[כ] והוא הדין אם אכלו שלשתן בעבל דמין אין מייבים לומן כדאמרינן (נב"ק פ"ט ד"ל ד"ל) הרי שגזל סאה חטין וטחנה[מ] ואפאה ואכלה ומכרן לינו מכרך אלא מעתן היה אומר רבינו יהודה דשלשה שאכלו והאחד היה מודר הנאה מן השנים והוא אוכל משלו יכול להטעטרף עמהם לומנין דהכי דאין לאחר לאכול עמהם הס לאים לאכול עמו וכן לענין הקזהר מפת של נכרי אבל אם שלשתן מודרין הנאה זה מזה אין מעטרפין מע"פ שיכולים לשאול על נדרם דהשתא מיהא לף אתשילו: **בבולו** של משה. ול"ת היכי מייתי לאים מעשה והא לריך לאחוי למשה היה מרגם ולף היה מרים קולו יותר מהקב"ה שהיה קורא והוא מניף שהקב"ה לף היה לריך להרים קולו ממגם ופירש רב אלפס בקולו של משה מתמת משה ככל כמו היה עושה כדי להשמיע קולו לכל העם אבל הקב"ה לף היה לריך להרים קולו שהרי לף היה מדבר אלא למשה לבד ולפילו הכי היה מגביה קולו כדי שלא יהא קולו של משה המתרגם רם יותר מקולו של הקב"ה שהיה קורא: **אם** רצו לזמן אין מזמנין. פירש"י וכן לענין המוליא ושאר ברכות אין אחד מברך להוליא חבנו לגבי הא דאמר חבי נקטינן שנים שאכלו כאחת מלוה ליחלק ולברך כל אחד לעלמו אין ברכת המוליא אין ברכת המזון לשון רש"י לקמן ולף נהירה לעיל פרק כיצד מברכין (דף נט.) בעובדא דבר קפרא רשם נמן בר קפרא רשם לאחד לברך ושנים הוו אחם ועוד מי הוו שלשה אחם לף היו שם אלא פירות וכן נמי אמרינן לקמן (דף נג.) דעל האחור אחד מברך לבולן ע"כ ל"ל דבברכה לאחרונה מוליאין זה את זה שנים ככ"ע והטעם הואיל ויוצאין לאכול יחד לעתן לברך ואחד מברך להוליא חבנו אבל בברכה של סוף סעודה שאחלקין זה מזה לריך לברך כל אחד לעלמו:

ויש מפרשים דיש חלוק בין ברכת המוליא דלא הוא כי סם דלבנן ע"כ מוליאין זה את זה אבל בבהמ"ז שהיא מדאוריימא לשם הממירו[ס]:

שלשה שאכלו כאחד אין רשאין ליחלק. מפרש"י אחמי אין רשאין ליחלק האחד מפני השנים כיון דג' נמי מזמנין ליזיל הוא והא לף מיפך, ברכת זמון מיהא דילמא טעמא דאין רשאין ליחלק משום דיפטרו לבעלי מברכת הזמון וגם הוא אין לו להפקיע ממנו ברכת הזמון ור"ל דעיקר פרכתו [ס]אמיך אפיפך דקתני ד' אין רשאין ליחלק אע"ג דליכא שנים אבאן וכ' אבאן וכה"ג אמצא בהרבה מקומות ותימה ל"ל אחמי לף מקני מן הסיפא בהדיא ע"כ פירש רבינו יהודה[ב] דודאי פריך מרישא וה"ק לליכא למימר דמשום דיפיד קאמר דל"כ ל"ל למימר אין היפיד דשאי ליחלק ג"ש אין אחד מהם דשאי ליחלק אבל מדקתני אין רשאין ליחלק משמע מכלהו פקא זמון אם נתחלק אחד מהם והם

תורה אור השלם

1. גַּדְּלוּ לַיְיָ אִתִּי וּנְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יַחְדָּו: תהלים לד ד
2. כִּי שֵׁם יְיָ אֶקְרָא הָבוּ גֹדֶל לֵאלֹהֵינוּ: דברים לב ג
3. וַיְהִי קוֹל הַשּׁוֹפָר הוֹלֵךְ וְחָזֵק מְאֹד מֹשֶׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְקוֹל: שמות יט יט

רבינו חננאל

ואסיקנה [הלכה בב][רכות פוק חזי מאי עמא דב[ר]. **הדרן עלך כיצד מברכין**

סליק פ"ו לפ"ש

פרק שביעי

[אכל דמאי וכו'. ראה להלן מז, א ב. אכל טבל וכו'. טבל הוא שלא הורמה ממנו התרומה והמעשר]. וכתיב... כי שם [ה' אקרא הבו] הרי שלשה. [ומנין שאין המתרגם רשאין להגביה קולו יותר מן הקורא שנאמר] משה ידבר והאלה[ים יעננו בקול בקולו] של משה. ותנ[יא כותיה דאין רשאי] המתרגם להגביה קולו יותר מן הקורא] [אל' יס]ך הקורא קולו [ויקרא] ..... הענה אמן [לא יגביה קולו יותר מן ה]מ[ברך שנא' ונרוממה שמו יחדיו]. איתמר שנים שאכלו רב [ור' יוחנן] חד אמ' אם רצו לזמן מזמנין, וחד אמר] אפילו [אם ר]צו אין מזמנין ושן[קלינן] וטר[נינן ... ואסיקנא תסתיים דר' יוחנן הוא דאמר אין מזמנין. וקיימא לן רב ור' יוחנן הלכה ר' יוחנן.

מסורת הש"ס

ג) מיכוחין יד:, כ) [מיכוחין סס פסחים נד. מגחות לב:], ג) [לקמן נ.], ד) פסחים מט: יומא עט: [ועי' חוס' לקמן מע: ד"ה עד כמה], ה) [ל"ל דגש כ"ל בשלשות פרשם יתרו], ו) [לקמן נ.], ז) [לקמן מו. מז:], ח) [לקמן לף.], ט) [ועיין רש"י מיכוחין יד: ד"ה ר"ש], י) [ל"ל משנה ר"ש"], כ) מן וה"ה כו' עד שלא מנלן ר"ש ז"ל ז"ו ו"ע ומ"ש מין כאן מקומו, ל) [ועמ"ש חוס' נפרישה כביאור הדברים מחולין קו. ד"ה וז"ש].

הגהות הב"ח

(ג) רש"י ד"ה שנטלה תרומתו קס"ד. נ"ב נ"ל דמשום שיפא קאמר רש"י קס"ד ופ"ל דף ס"ו ע"ב ופ"ע שכוח ע"ש הה קלי לפיפא אלל שלא נטלה תרומתו וק"ל שוב ל"אמי נשנא דף קכו פרש"י נשם ובס"ם ברומה גדולה שכל שנאכל לשפרים ולפפרישו קודם וכו' ע"ש הה מפר כאן:

גליון הש"ם

תום' ד"ה אכל טבל כו' **ואפאן ואכלן ומברך.** עם ליתה קן. גליון ותפלה ולפרש תלה ובירך ופ"ע: תום' ד"ה **שלשה שאכלו כאחד אין רשאין ליחלק כו'** עמרך **אפ"פא.** כעין זה בתוס' ניטין דף פ' ע"א תוס' ד"ה זו דבכי ר"מ וס"ע:

מוסף תוספות

א. בתוס' ר"י ש כתב, ראיתי כתוב בסדר ר' עמרם וכו' הכי שצר ר' פלטוי בר אביי וכו'. ב. בתוס' ר"י ש כתוב, ד"ה ג' אין שנים לא ע"כ דשנים רשאים ליחלק אם רצו לזמן אין מזמנים דאי רצו לזמן מזמנים היה לו לשנות ג' שאכלו אין היחיד וכו' אלמא אם רצו לזמן השנים אין מזמנים.

מוסף רש"י

מאי עמא דכר. מה נהגו העם (ערובין יד:). תו היא הכרכה לאמריכם: בפ"ש מעשין מלן העולם נוהל נפשות רבות ותפרונם, על כל מה שנרא לחשות בהן נפש כל מי בפ"ש מי העולמים. פירוש על המקרא הזה כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם (דברים ח נ) כלומר הקב"ה נרא נפשות רבות ותפיסים הרבה על כל המלכלים שנרא להחזות בהן נפש בל מ', שאין חיין אם לא על המלכלים, כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם (פירוש רש"י ס"ו קמן. הפרוש עמ' קעמ. מחו"ו ס"י קמו. הפרוש הדרן עלך כיצד מברכין עד כמה מזמנין. מנרכין על המזון אחרון (יומא עמ:) מ"ו: שלשה שאכלו כאחת דמנן מיניין זומן ואין רשאין ליחלק (פסחים מס:). ואין רשאין ליחלק. דאמרינן לקמן נ:).

Gemara (Mishna) Brachos 45a [2]

MISHNA – If three people eat together, they are obligated to join together and bensch through a group *zimun*…

If one of them eats *tevel* (i.e. produce that has not been properly tithed) or *ma'aser rishon* which has not had *terumas ma'aser* taken off from it, or *ma'aser sheini* or holy produce which has not yet been redeemed... he cannot join in a *zimun*.

Rosh, ibid. [3]

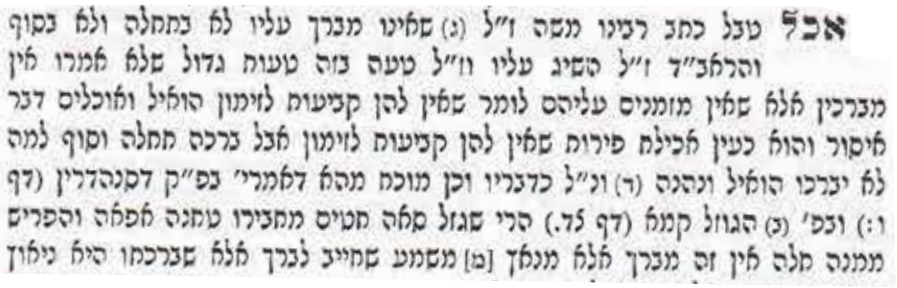

The Rambam writes that one should not even make a bracha before and after eating *tevel*.

However, the Ra'avad argues, pointing out that the Mishna says that one who eats *tevel* cannot join with other people to form a *zimun* for bensching. The Ra'avad argues that this implies that one is still obligated to bensch after eating it. The reason for the distinction between *zimun* and bensching is that one does not perform *zimun* unless one ate a "proper" meal (*achilas keva*); eating forbidden foods cannot be considered "proper" for this purpose, and are in this way comparable to eating a fruit snack, where one cannot make a *zimun*. When it comes to brachos, however, *tevel* is no different from any other food, and a person is obligated to make a bracha on the benefit it provides him.

The Rosh feels that the Rambam's view is correct. He brings a proof for this view from the *braissa* cited in Bava Kama 94a above, which says that one who blesses on stolen food insults G-d. This implies that one still makes a blessing on such stolen food.

אהבה. הלכות ברכות פ"א

הברכות של ברכת המזון היא בונה [ו]ירושלים. ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותן תחלה לדבר בגין ברכות שמברכין לפני קריאת מגילה והדלקת נר חנוכה. למען לא יפסיק באמן בין ברכה ובין הדבר שבירך עליו: יח ולמה יט לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכיוצא בה. מפני שהיא ברכה אחת ואין עונין אמן אלא אחר ברכה אחרונה שקדמה אותה ברכה אחרת או ברכות כגון ברכות המלך וברכות כהן גדול וכיוצא בהן להודיע שכבר השלים כל ברכותיו ולפיכך עונה אמן: יט כל האוכל דבר האסור בזדון בין בשגגה אינו מברך עליו לא בתחלה ולא בסוף. ביצד הרי שאכל טבל של דבריהם או שאכל מעשר ראשון שלא נטלו תרומותיו או מעשר שני והקדש שלא נפדו כהלכתן אינו מברך. ואין צריך לומר אם אכל

השגת הראב"ד

יח ולמה לא יענה אמן אחר ברכת הפירות וכו'. כך ליתן טעם לדעתי השני שהוא שאין עונין אמן אחר ברכה שאין לפניה ברכה אחרת וכו'. כך ליתן טעם לדעתי השני שהוא שאין עונין אמן אחר ברכה שאין לפניה ברכה אחרת וכו'.

יט כל האוכל דבר האסור וכו'. כתב הראב"ד טעם הוא טעות גדול וכו'

4

5

6

Rambam: Hilchos Brachos 1:19 [4]

Anyone who eats a forbidden food – either on purpose, or accidentally – does not make a bracha on it, neither before nor after. For example, if one eats *tevel* that is forbidden even on a *d'rabanan* level, or *ma'aser* that never had *terumas a'aser* separated from it, or *ma'aser sheini* or holy produce before they were properly redeemed – he does not make a bracha.

Ra'avad, ibid. [5]

The Rambam made a huge error here, for Chazal did not say that one does not make brachos on such forbidden foods, rather they said that one who eats such foods cannot join with others to perform a *zimun*. He is unable to do so since they are not appropriate parts of a proper and significant meal, as they are forbidden, similar to fruits, which lack the proper significance to warrant a *zimun*. However, one who eats one of these forbidden foods certainly got pleasure from what he ate, so why should he be exempt from making a bracha?

Kessef Mishna, ibid. [6]

The Kessef Mishna attempts to explain how the Rambam will read the aforementioned *braissa* about one who steals wheat (Bava Kama 94a). He says that Rambam understands the Gemara's point to be that **since making a bracha on stolen wheat would be an affront to G-d, one should not make a bracha at all in such a case.**

The Ksesef Mishna notes that a number of different authorities – including Rashi, Rabbeinu Yonah and the Rashba – who **agree with the Rambam on this issue.**

The Kessef Mishna also notes that a Tosefta in D'mai, in discussing the prohibition of feeding another person food which that person himself may not eat, says not to make a bracha in such situations. He also cites the Rashba who brings yet another proof for the Rambam: The Gemara in Shabbos says to make a bracha on D'mai, which implies that one should not make a bracha on *tevel*. These two sources both serve to support the Rambam's opinion.

Shita Mekubetzes Bava Kama 94a (Meiri) [7]

מאירי דף צ"ד ע"א: אין זה מברך אלא מנאץ ומכל מקום אינו רשאי ליהנות בלא ברכה ומברך הן המוציא הן ברכת המזון הן שאר ברכות הכל כפי הברכה הראויה לה. ומכל מקום יראה לי שאין מצטרף עם אחרים לזימון שאין קבע לאוכל בעבירה כמו שכתבנו בברכות. וכן אינו מברך על החלה הואיל ואין כאן הנאה אלא ברכת מצוה ואין ברכה לעשיית מצוה בעבירה. ויש חולקין שלא לברך אף ברכת המוציא. הרב המאירי ז"ל.

[Commenting on the Gemara Bava Kama 94a about stolen wheat:] ***"This is not a blessing, it is an insult!"*** – Still, since this thief is getting benefit from this world by eating the forbidden food, he must make a *hamotzi* and bensch and say all the appropriate brachos before and after eating. However, it appears to me that he will not be eligible to join with others to form a *zimun* in such a case, as one eating sinfully is not partaking of a "proper" meal. Similarly, the thief should not make a bracha of *hafrashas challah* (taking off a small chunk of dough and designating it as halachic challah), since that blessing is not for benefit, but rather a *birkat ha'mitzvah*, and there is no blessing made for doing a mitzvah with an *aveirah*.

However, there are those who argue, and say that even *hamotzi* should be omitted by such a thief.

Shulchan Aruch: Orach Chaim 196:1 [8]

If one eats a forbidden food, even if it is only prohibited rabbinically, one cannot join a group to form a *zimun*, nor can he even make a bracha, neither before nor after eating it.

Taz, ibid. [9]

It appears to me that the Mishna which said that one who eats *tevel* cannot join to form a *zimun* was discussing even one who ate *tevel* accidentally. Why? For if he ate it on purpose, he is considered an evildoer, and obviously cannot join in to form a *zimun*. Hence, the Rambam holds that even one who eats *tevel* accidentally is ineligible for *zimun*, seemingly because eating *tevel* is not considered eating at all. Hence, the Rambam feels that such a person similarly does not make any brachos on his *tevel* either.

...If one eats a forbidden food accidentally, it seems to me that one should make a bracha afterwards. This is similar to how one makes a bracha if he needs to eat a forbidden food to save his life; these two cases are essentially the same at their core...

CONCLUSION

DISCLAIMER:
The views and opinions presented in this sourcesheet should not be taken as *halachah l'maaseh*.
Before applying these halachos to real-life situations, one must consult with a competent halachic authority.